

війни. Російська пропаганда системно використовує текстові, візуальні та відеоконтенти, меми, боти та фейкові акаунти для формування потрібних наративів, маніпуляції емоціями та дискредитації України. Найпоширенішими наративами є зображення України як «failed state», просування позитивного іміджу РФ і її лідера, страх та емоційні ярлики для аудиторії. Аналіз телеграм-каналів показав стратегічно сплановану активність, маніпулятивне подання цитат, узагальнення та часове таргетування постів для максимального впливу.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі механізмів поширення пропаганди в нових цифрових форматах, ролі алгоритмів платформ у поширенні дезінформації та розробці ефективних методів підвищення медіаграмотності та протидії пропаганді серед різних категорій української аудиторії.

Abstract. This article examines Russian propaganda on social media in Ukraine during the period 2015–2025. The study analyzes the main narratives and methods of spreading disinformation on Facebook, Telegram, and other social platforms actively used to influence public opinion. Content analysis methods were employed, including quantitative, qualitative, and mixed approaches, as well as modern digital data processing tools. The results of the study allow for identifying the main strategic goals of Russian propaganda, audience-targeting attempts, and the role of visual content in shaping narratives. The work has practical significance for developing effective mechanisms to counter disinformation and improve media literacy in Ukraine.

Keywords: Russian propaganda, social media, content analysis, disinformation, Ukraine.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ратушна Т. Фейки та дезінформація в соціальних мережах під час війни: ризики для українського суспільства. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2025. Вип. 28, № 3. С. 84–91.
2. Семенова О. Російська пропаганда у соціальних медіа: загрози та шляхи протидії. *Актуальне українознавство*. 2021. № 4(81). С. 47–71.
3. Лук'янчук А. Російська пропаганда під час війни Російської Федерації проти України як комунікаційне явище: основні меседжі та протидія: бакалаврська робота. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2023. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3b1dd974-4e7b-4572-b1aa-c47ecccf74f4/content>
4. Фейк: українські біженці в Європі нелегально під'єднуються до електромереж, аби видобувати криптовалюту. *StopFake*. 2024. URL: <https://www.stopfake.org/uk/fejk-ukrayinski-bizhentsi-v-yevropi-nelegalno-pid-yednuuytsya-do-elektromerezh-abi-vidobuvati-kriptovalyutu/>
5. Таранюк П. В., Трішук О. В. Популярні новинні телеграм-канали рф як інструмент поширення інформаційного впливу під час російсько-української війни. *Обрії друкарства*. 2025. Вип. 1, № 17. С. 6–17.

УДК 32.019.5:35.078(477)

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ Е-ВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

І. О. Поліщук, О. М. Чальцева

Анотація. У статті проаналізовано розвиток електронного врядування в Україні в контексті його потенціалу до стратегічного перетворення публічного управління. Розкрито етапи формування правового поля, інституційної архітектури та ключових цифрових інструментів, що забезпечують функціонування цифрових сервісів. Особливу увагу зосереджено на розмежуванні між інструментальною цифровізацією та глибинною трансформацією управлінських практик відповідно до принципів належного врядування (Good Governance). Визначено основні бар'єри системних змін: цифрову нерівність, фрагментацію реєстрів, нормативні суперечності, обмеження кіберзахисту та несталість фінансування. Обґрунтовано, що стратегічна модернізація можлива лише за умови комплексного підходу до цифрової політики.

Ключові слова: Електронне врядування, стратегічна трансформація, публічне управління, належне врядування, цифровізація.

Вступ. Упродовж останніх двох десятиліть електронне врядування стало одним із ключових векторів реформування публічного управління в усьому світі. Як зазначає американська дослідниця, професорка політичних наук та публічної політики, Дж. Фаунтейн, цифрові технології не лише змінюють способи надання послуг, але й трансформують саму структуру

інституційної взаємодії між громадянами, державою та бізнесом [1]. В Україні е-врядування активно розвивається з 2000-х років, а 2015 рік став переломним з ухваленням Закону «Про відкритість використання публічних коштів» та запуском порталу E-data [2]. Однак попри очевидний технологічний прогрес, постають питання: чи дійсно цифровізація сприяє глибоким інституційним змінам у публічному управлінні, чи ми маємо справу з новою формою фасадної модернізації?

Проблематика е-врядування в українському контексті часто зводиться до сервісного виміру – зручності, автоматизації, відкритості даних. Натомість у науковому дискурсі дедалі частіше звучить думка, що цифровізація має потенціал до стратегічного перетворення моделі держави від бюрократичної до адаптивної, прозорої та залученої. Метою цього дослідження є визначення специфіки і проблем реалізації концепції е-врядування в умовах системної трансформації в Україні відповідно до нових тенденцій управління державою.

Згідно з підходами західних дослідників, електронне врядування розглядається не лише крізь призму технологій, а як процес, що глибоко впливає на інституційну структуру та функціонування державних органів. Дж. Фаунтейн наголошує на тому, що інформаційні технології здатні трансформувати державу лише за умови супровідної реформи управлінських практик [1]. У цьому контексті концепція «Digital Era Governance» (П. Данліві, Г. Маргеттс) пропонує відійти від логіки нової публічної менеджеризації (NPM) до інтегрованих цифрових структур із високим рівнем участі громадян [3]. М. Мур, зі свого боку, підкреслює значення створення публічної цінності як критерію успішної трансформації через цифровізацію [4]. Теоретичні основи концепції Good Governance були закладені такими дослідниками, як Д. Кауфман, Дж. Стігліц, Д. Норт та М. Олсон, які сформулювали засадничі принципи прозорості, підзвітності, ефективності та інклюзивності. Е-врядування розглядається в цьому контексті як засіб реалізації цих принципів у публічному управлінні.

В українському науковому дискурсі тематика цифровізації врядування досліджується у працях М. Корощенка, О. Делії, І. Сурай, С. Чукут, Н. Корчак, А. Рачинського та інших. У їхніх роботах акцент зроблено на тому, що цифрові інструменти можуть підвищити ефективність і прозорість держави, але без супровідних інституційних змін вони не приведуть до якісної трансформації. Тобто існує ризик появи «цифрового фасаду» – ситуації, коли цифровізація створює ілюзію змін без фактичної модернізації управлінських підходів. В Україні цифрові сервіси часто розвиваються паралельно з адміністративною реформою, не інтегруючись у неї повноцінно.

Основна частина. Становлення електронного врядування в Україні від початку відбувалося через поступове вибудовування нормативних засад цифрової взаємодії держави з громадянами та бізнесом. Рухаючись від базових актів інформатизації до сучасного законодавства про електронні довірчі послуги, інтероперабельність і відкриті дані, Україна намагалася закріпити принципи Good Governance – прозорість, підзвітність, ефективність та інклюзивність – у цифровому вимірі.

Першим кроком стало ухвалення Закону України «Про Національну програму інформатизації» (2001), який визначив напрями цифрової модернізації державного сектору та започаткував системну політику розвитку ІКТ у публічному управлінні [5]. Наступний етап був пов'язаний із затвердженням законів «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис», що надали електронним документам юридичної сили та відкрили шлях до дистанційних адміністративних процедур [6; 7].

Розвиток нормативної бази продовжився через постанови Кабінету Міністрів України, які деталізували порядок функціонування електронного документообігу, акредитацію центрів сертифікації ключів та діяльність центрального засвідчувального органу. Так було створено основу для інтеграції електронних транзакцій у практику публічної адміністрації [8–16].

Значним кроком стало ухвалення Закону України «Про доступ до публічної інформації» (2011), що закріпив механізми відкритості влади й забезпечив персональну відповідальність посадовців за обмеження доступу до інформації. Він фактично інституціоналізував прозорість як складову демократичного врядування [17].

Подальший розвиток був орієнтований на електронні адміністративні послуги. Закон «Про адміністративні послуги» (2012) закріпив принципи відкритості, своєчасності та мінімізації бюрократії. На його основі почала формуватися модель «єдиного вікна», що пізніше була реалізована у створенні Єдиного державного порталу адміністративних послуг [18].

Змістовним кроком стало схвалення урядом концептуальних документів: Концепції розвитку е-урядування (2017) та Концепції розвитку е-демократії (2017). Вони визначили стратегічні напрями цифрової трансформації – модернізацію публічних послуг, забезпечення інтероперабельності та розвиток електронних форм участі громадян [19; 20].

Важливим моментом також стало ухвалення Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» (2017), який замінив попередню систему електронного цифрового підпису на сучасний режим довірчих послуг і забезпечив правову основу для транскордонної е-ідентифікації [21]. Постанова КМУ (2018) щодо електронного документообігу остаточно закріпила цифровий формат як пріоритетний для органів державної влади [8].

Перехід до етапу інституціоналізації відбувся у 2019 році зі створенням Міністерства цифрової трансформації – центрального органу, що отримав повноваження у сфері цифровізації, розвитку відкритих даних, впровадження стандартів інтероперабельності та просування цифрових навичок. Укази Президента (2019) закріпили орієнтацію державної політики на людиноцентричність і якість електронних сервісів [22, с. 6]. Запуск порталу та застосунок «Дія» (2019) став символом цифрової трансформації. Уперше в Україні та світі цифрові документи у смартфоні набули юридичної сили паперових аналогів. Розширення «Дії» забезпечило доступ громадян до десятків послуг і документів, а кількість користувачів перевищила 20 мільйонів. Водночас гармонізація законодавства з нормами ЄС, зокрема імплементація стандартів eIDAS, підкреслила європейський вектор цифрової трансформації [22, с. 7].

Отже, еволюція правової бази від легалізації електронних документів до сучасних механізмів довірчих послуг і міжвідомчої взаємодії засвідчує поступ України від інструментальної цифровізації до комплексної моделі врядування. Водночас постає питання: чи цей процес є лише сервісною модернізацією, чи вже трансформаційним зрушенням у публічному управлінні?

Інституційна архітектура е-врядування в Україні формується як багаторівнева система, що охоплює уряд, профільні міністерства, органи місцевого самоврядування та спеціалізовані установи. На макрорівні стратегічну координацію здійснює Кабінет Міністрів України, тоді як провідну роль виконує Міністерство цифрової трансформації. Воно відповідає за впровадження ключових проєктів, серед яких портал та застосунок «Дія», а також за інтеграцію України в європейський цифровий простір. До системи долучені й інші інституції: Міністерство економіки (адміністративні послуги), Міністерство юстиції (довірчі послуги, електронний підпис), Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації (кібербезпека), місцеві органи влади через мережу ЦНАПів та інститут CDTO [23]. На парламентському рівні законодавчий супровід забезпечує Комітет Верховної Ради з питань цифрової трансформації.

Ключові інструменти електронного врядування охоплюють: систему е-ідентифікації (BankID, MobileID, Дія.Підпис), систему інтероперабельності «Трембіта», електронний документообіг, політику відкритих даних, а також civic tech-рішення. Серед найуспішніших прикладів – система публічних закупівель Prozorro, e-Health, «Електронний суд» і державний земельний кадастр. Вони створюють цифрове середовище, що знижує транзакційні витрати, посилює прозорість і формує довіру до державних сервісів [23; 24].

Сучасні тренди управління не можуть бути реалізовані без демократичних умов, тому важливо приділити увагу інструментам електронної демократії, а саме петиціям, консультаціям для населення, громадським бюджетам. Вони демонструють поступову зміну парадигми від «держава як адміністратор» до «держава як партнер громадян». Це наближає Україну до практик Good Governance, хоча нерівномірність цифрової інфраструктури та цифрової грамотності населення поки стримують їх потенціал.

Електронне врядування в Україні поступово вбудовує принципи Good Governance, проте цей поступ наразі має переважно сервісний характер і лишається нерівномірним. Інституціоналізація відкритості через е-петиції, бюджети участі та, особливо, Закон № 3590-IX (2024) із

вимогою відеофіксації засідань, оприлюднення порядків денних і поіменних голосувань, а також створення відкритого реєстру комунального майна, посилює контроль громад над владою та формує сталі процедури підзвітності [23]. Антикорупційна тріада НАБУ–САП–ВАКС підкріплює верховенство права, створюючи прецеденти відповідальності, тоді як «Трембіта» й обов'язковий е-документообіг забезпечують інтероперабельність, принцип «один раз подано – багаторазово використано» та аудитний слід рішень; екосистема «Дія» (зокрема «єМалят-ко», онлайн-реєстрація бізнесу, масове е-декларування) скорочує контакт із чиновником і транзакційні витрати [24]. Усе разом це створює передумови для стратегічного перетворення, але ще не гарантує його.

Головні обмежувачі трансформації – соціально-технічні, інфраструктурні, правові, безпекові та фінансові бар'єри. Нерівна цифрова грамотність населення і службовців, особливо на рівні громад, звужує фактичне використання е-сервісів і інструментів участі, а розриви у доступі до швидкісного інтернету та зв'язку, зокрема у сільських і деокупованих територіях, консервують офлайн-залежність і гальмують перехід від «цифрового сервісу» до «цифрового управління» [25, с. 45–46]. Фрагментація відомчих реєстрів суперечить принципу one-time data; неповна гармонізація із правом ЄС (зокрема щодо захисту даних за GDPR), колізії та дублювання норм підривають довіру та уповільнюють впровадження нових послуг [22, с. 4]. Кіберзагрози й інформаційні атаки (резонанс довкола нібито витоку даних у «Дії» у вересні 2025 р.) знижують легітимність сервісів навіть без технічних підтверджень компрометації [26; 27], а залежність місцевих цифрових проєктів від донорського фінансування ставить під сумнів їх сталість [24].

Висновки. Отримані результати засвідчили, що електронне врядування в Україні поступово наближається до відповідності принципам Good Governance. Його подальший розвиток залежить від комплексного поєднання правових, організаційних і технологічних інструментів, які дозволять забезпечити прозорість і ефективність публічного управління. Це створить підґрунтя для підвищення довіри до державних інституцій та сприятиме інтеграції України у європейський демократичний простір.

Водночас нинішній етап розвитку е-врядування має здебільшого сервісний характер: цифрові сервіси полегшують взаємодію громадян із державою, але ще не завжди стають каталізатором стратегічних інституційних змін. Виклики у сфері цифрової грамотності, інфраструктури, кіберзахисту та фінансової сталості залишаються ключовими бар'єрами, що стримують глибшу трансформацію.

Отже, для перетворення е-врядування з інструменту адміністративного сервісу на чинник стратегічної модернізації необхідне системне розв'язання зазначених проблем. Лише у цьому випадку цифровізація зможе забезпечити не лише зручність і відкритість послуг, а й стати основою нового, людиноцентричного та адаптивного публічного управління в Україні.

Abstract. The article analyzes the development of e-governance in Ukraine in the context of its potential to drive strategic transformation of public administration. The stages of legal, institutional, and technological advancement of digital governance are outlined. Particular emphasis is placed on distinguishing instrumental digitalization from systemic administrative change aligned with the principles of Good Governance. Key obstacles to institutional transformation are identified, including digital inequality, fragmented registries, legal inconsistencies, cybersecurity vulnerabilities, and financial instability. It is argued that strategic modernization requires a comprehensive and coordinated digital policy approach to ensure lasting democratic reform.

Keywords: E-governance, strategic transformation, public administration, Good Governance, digitalization.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Fountain J. Building the Virtual State: Information Technology and Institutional Change. Washington: Brookings Institution Press, 2001. 256 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctvc59n3>
2. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» від 15.09.2015 № 679-VIII. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text> (дата звернення: 21.09.2025).
3. Digital Era Governance: IT Corporations, the State, and E-Government / P. Dunleavy, H. Margetts, S. Bastow, J. Tinkler. New York: Oxford University Press, 2006. 289 p. DOI: 10.1177/0894439307304515.
4. Moore M. Creating Public Value: Strategic Management in Government. *International Public Management Journal*. 1999. Vol. 2, № 1. P. 158–167. DOI: 10.1016/S1096-7494(00)87438-3.

5. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 13.09.2001 № 2684-III. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.09.2025).
6. Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 15.01.2009 № 879-VI. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
7. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 31.05.2005 № 2599-IV. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання документування управлінської діяльності» від 17.01.2018 № 55. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF> (дата звернення: 04.09.2025).
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів» від 08.09.2016 № 606. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-%D0%BF> (дата звернення: 02.09.2025).
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади» від 18.07.2012 № 670. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2012-%D0%BF> (дата звернення: 02.09.2025).
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифровізації діяльності державних органів» від 01.12.2023 № 1317. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2023-%D0%BF> (дата звернення: 01.09.2025).
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства» від 28.11.2012 № 1134. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2012-%D0%BF> (дата звернення: 02.09.2025).
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про центральний засвідчувальний орган» від 28.10.2004 № 1451. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1451-2004-%D0%BF> (дата звернення: 03.09.2025).
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів» від 13.07.2004 № 903. *ЗАКОН ONLINE*. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/251087__509687 (дата звернення: 03.09.2025).
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади» від 28.10.2004 № 1453. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1453-2004-%D0%BF> (дата звернення: 01.09.2025).
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013 № 386-р. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (дата звернення: 03.09.2025).
17. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 02.09.2025).
18. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> (дата звернення: 02.09.2025).
19. Концепція розвитку електронного урядування в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80> (дата звернення: 03.09.2025).
20. Концепція розвитку електронної демократії в Україні та план заходів щодо її реалізації, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80> (дата звернення: 03.09.2025).
21. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» від 2017 р., № 45. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 02.09.2025).
22. Павлов Н. Концепція «належного урядування»: сучасне розуміння та стан її реалізації в Україні. *Проблеми становлення правової демократичної держави*. 2022. № 4, Ч. 3. С. 3–7.
23. Чукут С. Основи електронного урядування: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за освітніми програмами «Адміністративний менеджмент» та «Електронне урядування» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування та студентів інших спеціальностей. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 268 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48921> (дата звернення: 26.08.2025).
24. Принципи належного урядування на сучасному етапі розвитку людства: категоризація та концептуалізація / С. Свірко, О. Дика, Т. Тростенюк, О. Сидоренко. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 3(109). С. 74–90. DOI: 10.26642/ema-2024-3(109)-74-90 (дата звернення: 26.08.2025).
25. Ковтун А. Проблеми застосування принципів належного урядування в адміністративному праві України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 6. С. 45–51.
26. Кінаш Л. Витік даних 20 мільйонів українських користувачів у мережу відбувся не через Дію: Мінцифри вийшла з заявою. *Інформатор.UA*. 2025. URL: <https://tinyurl.com/ykjb76w> (дата звернення: 21.09.2025).
27. Світлик Ю. «Дія» як головна цифрова мішень України: причини атак і виклики кіберзахисту: веб-сайт. *Цензор.НЕТ*. 2025. URL: <https://tinyurl.com/39cusmbw> (дата звернення: 21.09.2025).